

תוקף והוגנות מערכת המיון לאוניברסיטאות בישראל

תמר קנת-כהן, מאיר ברנרון, כרמל אורן

תקציר

במחקר זה נבדקו תוקף והוגנות כלי המיון לאוניברסיטאות בישראל, בהתבסס על ניתוח ההישגים בלימודי שנה א' של סטודנטים שהחלו את לימודיהם בשנים 2013/14-2015/16.

תוקפו של כלי המשמש בבירור להשכלה הגבוהה מוערך בעיקר על פי מידת הצלחתו בניבוי ההישגים בלימודים ("תוקף ניבוי"). נמצא שתוקף הניבוי של ציון הסכם (43). גבוה מתוקף הניבוי של כל אחד משני מרכיביו בנפרד – הציון הפסיכומטרי (40) וממוצע הבגרות (35). במחקר זה נבדק גם תוקף הניבוי של שני ציונים כלליים בבחינה הפסיכומטרית שהוכנסו לשימוש באוקטובר 2011 – ציון בדגש מילולי וציון בדגש כמותי – ושל ציוני הסכם המבוססים עליהם. נמצא שבתחומי לימוד מילוליים יש יתרון, במונחי תוקף, לציונים בדגש מילולי ובתחומי לימוד כמותיים יש יתרון לציונים בדגש כמותי. ממצאים אלה מצדיקים את ההמלצה להשתמש בציונים בדגש מילולי בהחלטות הקבלה לתחומי לימוד מילוליים ובציונים בדגש כמותי בהחלטות הקבלה לתחומי לימוד כמותיים.

כדי לתת פשר למקדמי המתאם שדווחו, הוצגה, באמצעות הדמיה, התועלת המופקת משימוש בחזאי, כפונקציה של תוקף הניבוי של החזאי ויחס הברירה. ההדמיה המחישה שהרווח הנובע משימוש בחזאי עם תוקף נתון, ובפרט משיפור בתוקפו, גבוה יותר ככל שיחס הברירה נמוך יותר. לפיכך, החוגים והמוסדות אשר מפיקים את התועלת המרבית ממקסימיזציה של תוקף הניבוי הם הסלקטיביים יותר.

שאלת ההוגנות בבירור נבדקה ביחס לשפת היבחנות בבחינה הפסיכומטרית (ערבית או עברית) ומגדר. בדיקת ההוגנות כללה בדיקה של הטיה בבירור על פי שני מודלים – מודל הרגרסיה של קלירי והשוואת d-ים של כהן ברוח מודל היחס הקבוע של תורנדייק. בבדיקת הטיה בבירור כלפי נבחני ערבית נמצא שציון הסכם מוטה לטובת נבחני ערבית, כשמידת ההטיה היא בין ההטיה הניכרת לטובה שמקורה בממוצע הבגרות להטיה לטובה שמקורה בציון הפסיכומטרי. בבדיקת הטיה בבירור כלפי נשים נמצא, על פי המודל של קלירי, שממדי ההטיה הם זניחים. על פי המודל של השוואת d-ים נמצא שציון הסכם מוטה מעט לטובת נשים, הטיה שהיא תוצר של העובדה שממוצע הבגרות מוטה לטובתן והציון הפסיכומטרי מוטה לרעתן, אך מידת ההטיה שלו פחותה מזו של ממוצע הבגרות. משמעותם של ממצאי ההטיה (על פי המודל של השוואת d-ים) הומחשה, באמצעות הדמיה, כייצוג-יתר (הטיה לטובה) של נבחני ערבית ושל נשים כאשר הברירה מתבססת על ציון הסכם בהשוואה לייצוגם לו הברירה הייתה מתבססת על ההישגים בלימודים.

ממצאי התוקף וההוגנות תומכים בשימוש בכלי המיון הקיימים, ומחזקים את ההמלצה להשתמש בחזאים מרובים בתהליך הברירה להשכלה הגבוהה.